

בס"ד. שיחת ש"פ לך לך, ח' מר-חשון ה'תשמ"ה.

הנחת הת' בלתי מוגה

א. די התועדות בשבת זו קומט פאר אויף מארגן פון ז' מר-חשון, ווי די קביעות בשנה שעברה, וכמדובר דעמולט בארוכה, ווי שוין אפגעדורקט און נתפרסם וכו'.

די נקודה כללית בזה:

ז' מר-חשון איז אן אויסגעטיילטער טאג - ווי דערציילט אין תורה שבעל-פה<sup>2</sup> (תורה מלשון הוראה<sup>3</sup>, טאקע תורה שבעל-פה, אבער תורה) אז לאחרי דער עלי' לרגל בחודש תשרי איז בו' מר-חשון "יגיע אחרון שבישראל לנהר פרת", דער מקום ישוב היותר רחוק (אין ארץ ישראל) פון ירושלים.

און דער ענין קומט אראפ אין א דין בפועל אויך בזמן הזה<sup>4</sup>, אז שאילת גשמים בארץ ישראל הויבט מען אן פון ז' מר-חשון, "ט"ו ימים אחר החג", "כדי שיגיע האחרון שבישראל שעלה לרגל לביתו לנהר פרת כו' ולא יעצרנו הגשם".

ב. דאס הייסט:

בזמן שביהמ"ק הי' קיים פלעגן אידן עולה לרגל זיין ממקומם קיין ירושלים שלש פעמים בשנה. ובוה גופא איז דאך די שלימות דערפון אין דער עלי' לרגל בחג הסוכות, דער רגל השלישי, דערפאר איז דער דין פון "בל תאחר" לאחרי רגל השלישי<sup>5</sup>.

און עס פלעגן עולה זיין אנשים ונשים, ווארום אויך נשים זיינען מחוייב אין שמחת החג.

ווי דער רמב"ם שרייבט בריש ה' חגיגה: "שלש מצות עשה נצטוו ישראל בכל רגל משלש רגלים ואלו הן, הראי' שנאמר<sup>6</sup> יראה כל זכורך, והחגיגה שנאמר<sup>7</sup> תחוג לה' אלקיך, והשמחה שנאמר<sup>8</sup> ושמחת בחגך, הראי' האמורה בתורה היא שנראה פניו בעזרה ביום טוב ראשון של חג ויביא עמו קרבן עולה כו' לא הביא עולה לא דיו שלא עשה מצות עשה אלא עובר על לא תעשה שנאמר<sup>9</sup> לא יראו פני ריקם כו', ושתי מצוות אלו שהן הראי' והחגיגה אין הנשים חייבות בהן, והשמחה האמורה ברגלים הוא שיקריב שלמים יתר על שלמי חגיגה כו', ונשים חייבות במצוה זו".

---

(1) שיחת ש"פ לך ח' מר-חשון (ס' השיחות תשד"מ ח"א ע' 577 ואילך). (2) משנה תענית י, א. (3) זח"ג ג, ב. גו"א ר"פ בראשית בשם הרד"ק. (4) תענית שם. רמב"ם הל' תפלה פ"ב ה"ז. טור ושו"ע ודאה"ז או"ח ר"ס קיז. (5) ר"ה ו, ב. רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פי"ד ה"ו. (6) משפטים כג, יז. תשא לד, כג. ראה טז, טז. (7) ראה שם, טו. (8) שם, יד. (9) משפטים שם, טו. תשא שם, כ.

ומפשוטות לשון הרמב"ם איז מובן אז ער מיינט אז אן אשה איז מחוייב בהקרבת הקרבן (שלמי שמחה) פונקט ווי אן איש. ודווקא הכי גדול לומר אז דער רמב"ם מיינט דעת אביי<sup>10</sup> "אשה בעלה משמחה" כפרש"י<sup>11</sup> ניט בקרבנות, נאר "בבגדי צבעונים כו"<sup>12</sup>. ווייל דעמולט האט עס ניט קיין שייכות להלכה זו וואס רעדט וועגן קרבנות (די דריי קרבנות, כולל) - שלמי שמחה.

און וויבאלד אז קרבנות - כולל שלמי שמחה - דארף הקרבתם ואכילתם זיין אין ירושלים - האט אויך אן אשה געדארפט אהינצו עולה זיין (מצד דער מצוה אין וועלכע זי איז מחוייבת).

ולאחרי ווי כל אחד ואחת האט עולה געווען לרגל בחג הסוכות - די שלימות פון אלע שלש רגלים (כנ"ל) - און דארטן געפראוועט שמחה במשך שמונה ימים, הקרבת שלמי שמחה [ווייל אויך בשמיני עצרת איז דא דער ענין פון תשלומין אויף די קרבנות בשבעת ימי הסוכות]<sup>13</sup>, נוסף לזה וואס שמע"צ האט א חיוב פון שמחה מצ"ע, ווי מ'לערנט עס אפ פון "אך שמח"<sup>14</sup> -

האבן זיך אידן אומגעקערט - ע"י הליכה בדרך הטבע - למקומם, און ב'ו' מר-חשוון יגיע אחרון שבשיראל לנהר פרת", דער מקום ישוב היותר רחוק (אין ארץ ישראל) פון ירושלים - אזוי אז צו ז' מר-חשוון זיינען אלע אידן אין ארץ ישראל שוין געווען במקומם, "איש תחת גפנו ותחת תאנתו"<sup>15</sup>, און אנגעהויבן (לשנה החדשה) עבודתם בדרך הטבע פון "שש שנים תורע שדך ושש שנים תזמור כרמך"<sup>16</sup>.

ג. ע"פ הכלל אז א איד דארף שטענדיק גיין "מחיל אל חיל"<sup>17</sup>, איז פארשטאנדיק אז ניט קוקנדיק אויף דער עלי' היותר נעלה צו וועלכער אידן זיינען צוגעקומען בשעת עלייתם לרגל לראות "את פני ה' אלקיך"<sup>18</sup>, און דערצו געשטאנען בשמחה גדולה ביותר בימי הרגל - בשעת מ'האט זיך אבער דערנאך אומגעקערט כאו"א למקומו, איז מען נתעלה געווארן - "מחיל אל חיל" - צו נאך א העכערע דרגא.

מ'דארף דאס אבער פארשטיין. ווייל לכאורה איז דאס אומקערן זיך כאו"א למקומו איז ניט נאר ניט קיין עלי', נאר גאר א ירידה בדרגא:

אין ארץ ישראל זיינען פאראן "עשר קדושות"<sup>19</sup>, און די

(10) ר"ה ו, סע"ב. (11) ר"ה שם - ד"ה בעלה משמחה. (12) ראה בכ"ז שיחת ש"פ נח ש.ז. סל"א. (13) חגיגה ט, א (במשנה). רמב"ם הל' חגיגה פ"א ה"ז. (14) ראה שם, טו. סוכה מח, א. (15) מ"א ה, ה. מיכה ד, ד. (16) בהר כה, ג. (17) תהלים פד, ח. ברכות בסופה. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ה. (18) תשא לד, כד. ראה טז, טז. (19) כלים פ"א מ"ו ואילך. רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ז הי"ג ואילך.

מקומות הכי קדושים זיינען אין ירושלים, על הר הבית, בביהמ"ק - וואו אידן האבן עולה געווען לרגל; משא"כ ווען אידן האבן זיך אומגעקערט למקומם (וסיומו - בז' מר-חשון), "איש תחת גפנו ותחת תאנתו", זיינען זיי אוועק פון די העכערע דרגות בקדושה, זיי זיינען אוועק פון ביהמ"ק און הר הבית און ירושלים, און געגאנגען למקומם, ביז "אחרון שבישראל" איז געגאנגען למקומו לנהר פרת, וואס דארטן בלייבט נאר די לעצטע דרגא בקדושה (בא"י), אוועק פון די פריערדיקע דרגות בקדושה. ד.ה. אין ארץ ישראל גופא - דער תחתון שאין תחתון למטה ממנו!

היינט ווי קען מען זאגן אז דאס איז אן עלי' לגבי דער דרגא פון עלי' לרגל לראות "את פני ה' אלקיך" אין ביהמ"ק?

ד. וועט מען דאס פארשטיין בהקדים הביאור בכללות העילוי פון דער כניסה לארץ ישראל לאחר ווי אידן זיינען געווען במדבר ארבעים שנה.

בשעת אידן זיינען געווען אין מדבר האט מען זיי אנגעזאגט א בשורה טובה אז זיי וועלן אריינגיין אין ארץ ישראל, ביז אז "זאתם הדברים בה"א חיים כולכם היום"<sup>20</sup>, און דערפאר וועט איר אלע אריין אין ארץ ישראל.

ווערט די זעלבע שאלה הנ"ל - וואס איז די גרויסע שמחה און בשורה טובה אז מ'וועט אריינגיין אין ארץ ישראל און דארטן זיין "איש תחת גפנו ותחת תאנתו":

אין מדבר האט מען דאך געהאט אלע ענינים וצרכים גשמיים באופן נסי אן קיין הארעוואניע - מן מן השמים, מים מבארה של מריט, און די ענני הכבוד, וואס "היו שפים בכסותם ומגהצים אותם כו", דערפאר איז "שמלך לא בלתי מעליך"<sup>21</sup>;

משא"כ אנקומענדיק אין ארץ ישראל, זאגט דאך אן תורה אלליין<sup>22</sup> "כי תבואו אל הארץ גו' שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך", אז מ'דארף זיך עוסק זיין ומתייגע זיין און הארעווען בדרך הטבע אין שדה און כרם, "איש תחת גפנו ותחת תאנתו", און דוקא דורך דעם שאפן די אלע צרכים - היינט וואס פאר א שמחה ובשורה טובה איז עס אז זייענדיק אין מדבר זאגט מען אן אידן אז זיי וועלן ארויסגיין פון דעם מצב אין מדבר און אריינגיין אין ארץ ישראל?

(20) דברים ד, ד. וראה תנחומא חוקת יד (באבער - לז). פרש"י חוקת כ, כב.

(21) עקב ח, ד ובפרש"י. (22) בהר שם, ג-ד.

זייענדיק אין מדבר האבן אידן געהאט אלע זייערע ענינים  
עיקריים באופן הכי נעלה און קיין שום יגיעה; משא"כ אין ארץ  
ישראל.

בנוגע צו מזון:

זייענדיק אין ארץ ישראל "איש תחת תחת גפנו ותחת תאנתו" איז  
מובן פון לשון זה עצמו, אז בשעת דער יושב תחת גפנו האט געוואלט  
האבן גפן, האט ער עס געהאט, בשעת ער האט אבער געוואלט האבן  
תאנים - האט ער געדארפט אנקומען צו א צווייטן, צי מתנת בשר  
ודם אדער ע"י מכר ומסחר;

משא"כ אין מדבר האט יעדער איד געהאט מן, וואס הי'  
מחפץ לכמה טעמים<sup>23</sup>, און בשעת ער האט געוואלט האבן טעם גפן  
- האט ער געהאט טעם גפן, טעם תאנה - האט ער געהאט טעם  
תאנה, ביידע טעמים צוואמען - האט ער דאס געהאט, וכיו"ב האט  
יעדערער געקענט האבן יעדן טעם וואס ער האט געוואלט אין זיין  
אייגענעם מן (ניט דארפן אנקומען צו דעם מן של חבירו).

ועד"ו בנוגע צו לבושים:

ע"פ דין דארף א איד האבן בגדים לכבוד ולתפארת, ווייל  
יעדער איד פון "ממלכת כהנים וגוי קדוש"<sup>24</sup>, ועד כדי כך, אז אזוי  
דארף זיין אפילו בזמן הגלות, און אפילו א גוי איז דאס מכיר, ווי די  
גמרא דערציילט<sup>25</sup> א מעשה בפועל, "אמר רב אשי א"ל הונא בר נתן  
זימנא חדא הוה קאמינא גבי' דאיוגדר מלכא (כך שמו ומלך פרס  
הי'<sup>26</sup>) והוה מדלי לי המיינאי ותיתי' ניהלי' (אבנטו הי' גבוה חגור  
מלמעלה מכנגד אצילי ידיו והפשיטו (המלך) למטה כדי לנאותו<sup>26</sup>),  
ואמר לי ממלכת וגוי קדוש כתיב בכו (וצריכין אתם לנהוג עצמכם  
בתפארת של כהנים כו'<sup>26</sup>), כי אתאי קמי' דאמימר א"ל אקיים בך  
והיו מלכים אומניך<sup>27</sup>".

דאס הייסט אז עד כדי כך איז נוגע אז די בגדים פון א איד  
זאלן זיין באופן של תפארת, ביו אז אפילו בזמן הגלות האט א גוי  
מכיר געווען בזה, און ווען ס'האט געפעלט אין דעם האט ער דאס  
אליין מתקן געווען, און נאכמער: ניט סתם א גוי, נאר א מלך  
כפשוטו, וואס ער (דער מלך) האט דאך געוואוסט אז ער, דער איד,  
מוז אים פאלגן, און בזמן הגלות דארף זיין "דינא דמלכותא דינא"<sup>28</sup>  
- אעפ"כ האט ער ניט געקענט פארליידן ווען א איד גייט

23) יומא עה, סע"א. 24) יתרו יט, ו. 25) זבחים יט, רע"א. 26) פרש"י  
שם. 27) ישעי' מט, כג. 28) גיטין י, ב. וש"נ. אנציקלופדי' תלמודית בערכו.  
וש"נ.

אנגעטאן ניט בתכלית התפארת, דעריבער האט ער פארבויגן אויף זיין תוקף אלס מלך און איז געגאנגען דאס אליין פארריכטן!

עאכו"כ ווען עס רעדט זיך בזמן הבית, ווען אידן ווינען עולה לרגל, איז דעמולט זיכער נוגע תפארת בגדיהם.

און די שלמות פון אידן בבגדיהם האבן זיי געהאט אין מדבר, וואו די "ענני הכבוד היו שפים בכסותם ומגהצים אותם כו"; משא"כ ווען אידן ווינען אנגעקומען אין ארץ ישראל, ארץ נושבת, האבן זיי געדארפט אליין הארעווען בזה בדרך הטבע, אז פון דאנערשטאג דארף מען אויספרעסן און מגהץ זיין און צוגרייטן בגדים נאים אויף שבת<sup>29</sup>.

ווערט במילא די שאלה: וואס איז די גרויסע שמחה וואס מ'זאגט אן אידן "ואתם הדבקים בה"א חיים כולכם היום" און דערפאר וועלן זיי ארויסגיין פון מדבר - וואו זיי האבן געהאט די אלע ענינים נעלים - און אריינגיין אין ארץ נושבת, וואו זיי וועלן דארפן אליין הארעווען בדרך הטבע בשש שנים תזרע שדך גו' צו האבן די אלע זאכן!

ה. איז דער ביאור בזה:

דער אמת'ער תענוג פון א אידן איז בשעת ער איז מקיים רצונו של הקב"ה. ביו ער איז מקיים די "תאוה" של הקב"ה - וואס די תאוה פון דעם אויבערשטן איז (ווי עס שטייט אין מדרש<sup>30</sup>) - "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים", אז א איד זאל מאכן א דירה פאר אים דוקא אין "תחתונים", אין עוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו<sup>31</sup>.

ד.ה. אז די תאוה פון דעם אויבערשטן באשטייט דוקא דערפון אז א איד זאל זיך געפינען אין ארץ נושבת, וואס פירט זיך ע"פ חוקי הטבע, "שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך", "איש תחת תחת ותחת תאנתו", און ער ארבעט בדרך הטבע, און ווי ער געפינט זיך אין טבע העולם זאל ער ווייזן אז ער און די וועלט איז פארבונדן מיט דעם אויבערשטן.

ועפ"ז איז מובן דער עילוי פון אריינגיין אין ארץ ישראל (פון מדבר), און דארטן גופא - עובד זיין עבודתו ניט אין ביהמ"ק, נאר כאו"א במקומו, ווייל דורך דעם פירט מען אויס רצונו ותאוהו של הקב"ה - להיות לו ית' דירה בתחתונים, וואס אין דעם באשטייט

(29) ב"ק פב, א. רמב"ם הל' שבת פ"ל ה"ג. טושו"ע ואדה"ז או"ח סרמ"ב סי"א. (30) כ"ה בתניא פל"ו. ראה תנחומא נשא טו. שם בחוקותי ג. במדבר"ר פי"ג, ו. (31) תניא שם.

באשטייט דער רצון ותענוג פון א אידן צו מקיים זיין רצונו ותאותו של הקב"ה.

1. וביאור העילוי שבזה:

אע"פ אז דער לשון המדרש "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים" איז מצד דעם וואס דברה תורה כלשון בני אדם<sup>32</sup> - האט מען אבער געקענט נוצן אן אנדער לשון בני אדם, ווי "רצה ה'", אזוי ווי דער לשון<sup>33</sup> "נחת רוח לפני (טאקע נחת רוח - תענוג, אבער) שאמרתי ונעשה רצוני"; דערפון וואס מ'נוצט דוקא דעם לשון "נתאוה" איז מובן אז דאס איז בדוגמא ווי א תאוה למטה (להבדיל), וואס יעדערער פארשטייט, אפילו אן איש פשוט, אז זיין תאוה איז שלא בערך שטארקער און העכער ווי זיין רצון. עד"ו איז מובן אז דער עילוי פון "נתאוה הקב"ה כו'" איז שלא בערך העכער אפילו פאר רצון ה'.

ובפרט לויט תורת אדמו"ר הזקן<sup>34</sup> בדברי המדרש "נתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים" - אז אויף א תאוה איז קיין קשיא ניט - וואס דאס ברענגט נאכמער ארויס דעם עילוי הכי נעלה פון "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים", העכער פאר רצון ה'.

מצוות בכלל זיינען רצונו של הקב"ה ("אמרתי ונעשה רצוני"). רוב המצוות זיינען בבחי' משפטים ועדות, וועלכע האבן אויף זיך (בכללות) טעמים, און נאר א מיעוט מצוות זיינען חוקים, וועלכע האבן ניט קיין טעם, וואס דאס ווייזט אז אין מצוות גופא זיינען חוקים העכער פאר כללות ענין המצוות וועלכע האבן א טעם.

און בנוגע צו רוב המצוות (משפטים ועדות) וואס האבן טעמים - איז פארשטאנדיק אז א איד דארף זיך משתדל זיין צו פארשטיין די טעמים<sup>35</sup>, און "לא הביישן למד"<sup>35\*</sup>, ווארום בשעת ער ווייסט ניט דעם טעם פעלט אין זיין מצוה וחיוב פון ידיעת התורה.

משא"כ בנוגע דעם ענין פון "נתאוה הקב"ה", זאגט דער אלטער רבי אז אויף א תאוה איז קיין קשיא ניט, ווייזט עס אז דאס איז העכער פאר כללות ענין המצוות (רצונו של קב"ה), וועלכע האבן (בכללות) טעמים.

32) ברכות לא, ב. וש"נ. רמב"ם הל' יסוה"ת פ"א ה"ט. וראה תוס' סוטה כד, ריש ע"ב. מל"מ הל' דעות פ"ו ה"ז. 33) תו"כ ופרש"י ויקרא א, ט. ספרי ופרש"י פינחס כח, ח. 34) אוה"ת בלק ע' תתקצו. המשך תרס"ו ס"ע ז ואילך. סה"מ תש"ב ע' 34. וראה לקו"ש ח"ו ע' 21 ואילך. 35) ראה גם רמב"ם סוף הל' מעילה. 35\*) אבות פ"ב מ"ה.

הנחת הת' בלתי מוגה

ד.ה. אז דער ענין פון "נתאוה הקב"ה" איז בבחי' חוקה (העכער פאר עדות ומשפטים), שאין לו טעם, ועד כדי כך אז "אין לך רשות להרהר אחרי" 36, וואס דאס מיינט: ניט נאר וואס בפועל האט עס ניט קיין טעם און בפועל איז אויף דעם קיין קשיא ניטא, נאר ס'איז כלל ניט ביכולת אז דאס זאל האבן א טעם און מ'זאל אויף דעם פרעגן א קשיא [ע"ד החילוק צווישן א דבר טהור בפועל און א דבר שלא הוכשר לקבל טומאה, וואס ער איז ניט ביכולת אפילו צו מקבל זיין טומאה 37], ד.ה. אז א תאוה (בדוגמא ווי א חוקה) איז למעלה לגמרי פון גדר השכל והטעם, דערפאר איז אפילו ניט ביכולת אז מ'זאל אויף דעם פרעגן א קשיא.

און דאס איז דער פירוש אין תורת אדה"ז - אויף א תאוה איז קיין קשיא ניט: ניט נאר וואס בפועל איז אויף דעם קיין קשיא ניט, נאר ס'איז לגמרי העכער פאר גדר הטעם ושכל, און דערפאר איז ניט שייך אז מ'זאל אויף דעם פרעגן א קשיא.

וע"פ ביאור העילוי אין "נתאוה הקב"ה" (אז דאס איז לגמרי העכער פאר גדר טעם ושכל), העכער פאר רצון ה' - איז מובן דער עילוי הכי נעלה אין דעם ענין אין וועלכע "נתאוה הקב"ה" - דער ענין פון מאכן א דירה בתחתונים, אז דאס דערגרייכט העכער פאר כללות ענין המצוות וועלכע זיינען בעיקר רצונו של הקב"ה, פארבונדן מיט טעמים בשכל, דאס דערגרייכט אין חאוחו של הקב"ה, שלמעלה מכל הענינים!

ז. וואו שטייט דער ענין אז ס'איז דא ניט נאר מצוות (בחי' רצון העליון), נאר אויך מצוות וועלכע זיינען העכער פאר רצון (רצונו של הקב"ה) דער ענין פון תאוה (נתאוה הקב"ה כו')?

שטייט עס אין לקוטי תורה 38: דער אלטער רבי איז דארטן מבאר אז אין מצוות "יש ב' מיני מצות, הא' סתם כל המצות שהם ברצונו של אדם לעשותם כמו סוכה ולולב וכה"ג, ויש מצות שאינם תלויים ברצונו כלל רק דוקא שלא בדעת כמו מצות שכחה וכה"ג",

ווי ער ברענגט דארטן פון תוספתא 39 אז "כל מצות שבתורה נתן להם המקום לדעתנו, זו (מצות שכחה) שלא לדעתנו שאלו עשינוהו ברצון לפני המקום לא באת מצות זו לדינו", דערפאר האט איינער דער "חסיד א'" וואס האט מקיים געווען די מצוה געווען בשמחה גדולה מער ווי בשאר המצוות, ווייל מצוה זו איז "בחי' מתנה

36) רש"י ר"פ חוקת, מיומא סז, ב. 37) ראה בארוכה שיחות י"א ניסן, ש"פ אחרי שבת הגדול י"ב ניסן, אחש"פ - תשד"מ. 38) ברכה צט, ב ואילך. 39) פאה פ"ג, יג.

מלמעלה" - העכער פאר בחי' רצון, דער מקור פון שאר המצוות,

כמבואר שם, אז "מצות שהם תלויים בדעתו ורצונו של אדם שרשם למעלה ג"כ בכתר... בחי' רצון העליון... ולכן הם למטה ג"כ תלויים ברצונו ובעשותם ממשיך מבחי' רצון העליון... משא"כ המצוות שהם דייקא שלא מדעת ורצון כמו מצות שכחה הנ"ל שרשה מבחי' תחתונה שבמאציל שהוא למעלה מן הרצון... ולכן היא למטה ג"כ למעלה מן הדעת ורצון האדם".

און ווי ער ברענגט בלקו"ת אז "כה"ג מצינו כמה מצות שהם דוקא שלא מרצון", ווי דער ענין פון מינוי נשיא ומינוי מלך, ווייל "כל הרודף אחר הכבוד כו" 40, ווייל אויך דער ענין איז שרשה למעלה מבחי' רצון.

זעט מען דערפון דער ענין המדובר לעיל - אז בכלל זיינען מצוות בחי' רצון, אבער דערצו זיינען דא מצוות וועלכע זיינען העכער מבחי' רצון, וי"ל - ע"ד די בחינה פון תאוה, נתאוה הקב"ה כו', און דערפאר זיינען זיי העכער פון שאר המצוות - ווי מצות מינוי מלך, און מצות שכחה ולקט וואס לקט שכחה ופאה זיינען אלע פון מצות הצדקה, ששקולה כנגד כל המצוות<sup>41</sup> (וואס דאס ווייזט אז ס'איז העכער פאר שאר המצוות).

דערפון האט מען - דרך אגב - א הוראה בעבודה צו וועלכע מ'איז ניט משים לב:

בשעת מ'איז משפיע אויף א צווייטן אידן ער זאל לערנען תורה, קביעות עתים בתורה, אדער מקיים זיין א מצוה, און ער טוט אזוי במעשה בפועל - ווערט ער (דער משפיע) זיין חלק, ווייל מאן מלכא רבנן<sup>42</sup>.

און ער (דער משפיע) ווערט א מלך אויפן צווייטן בלי רצונו וידיעתו - ווארום: גדר המלכות איז<sup>43</sup> - "מלכותו ברצון קבלו עליהם"<sup>44</sup>. במילא איז ניט תלוי ברצון וידיעת המלך צי וועט זיין מלך שלו - דאס איז תלוי אין רצון העם וואס דארפן מקבל זיין מלכותו ברצון.

ועד"ו בנדו"ד:

(40) כ"ה בלקו"ת שם, ריש ע"ג. וראה עירובין יג, ב. (41) ב"ב ט, א. ירושלמי פאה פ"א ה"א. וראה תניא פל"ז (מח, ב ואילך). (42) גיטין סב, סע"א. (43) ראה ד"ה יו"ט של ר"ה תרס"ה, תש"ג (פ"ג). מקומות שנשמנו בלקו"ש חט"ו ע' 237 הערה 60. ועוד. (44) בתפלת ערבית.

הנחת הח' בלתי חוגה

דער משפיע וואס פועל'ט אויף אן אנדער איד ער זאל לערנען תורה אדער מקיים זיין מצוות - ווערט אויף אים א מלך (מאן מלכא רבנן) דוקא שלא ברצונו ובידיעתו - ווייל ס'איז ניט בידו (פון משפיע) אז דער צווייטער זאל לערנען תורה ומקיים זיין מצוות. דאס איז תלוי אין דעם רצון פון דעם מקבל. ער קען נאר רעדן מיט אים און זיך משתדל זיין אז יענער זאל עס טאן, אבער בפועל איז דאס תלוי אין רצון המקבל (כנראה במוחש);

בשעת אבער יענער איז עס מקיים בפועל - איז דאס מגלה אז ס'איז געווען "גדול לימוד שמביא לידי מעשה"<sup>45</sup>, און אז "מלכותו (מאן מלכא רבנן) ברצון קבלו עליהם" - ווערט דעמולט דער משפיע בדרך חסידא א מלך עליו.

ח. ע"פ הנ"ל - דער עילוי אין "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים" - איז מובן דער עילוי ושמחה דוקא בשעת אידן גייען אריין פון מדבר אין ארץ ישראל (כאטש אין מדבר האט מען געהאט אלע עילויים); און אויך - דער עילוי ("ילכו מחיל אל חיל") דוקא בשעת אידן גייען אוועק (נאך עלייתם לרגל בביהמ"ק) פון ביהמ"ק כאו"א למקומו, ביז דער שלימות דערפון - בז' מר-חשון, ווען "יגיע אחרון שב ישראל לנהר פרת" -

ווייל דוקא דעמולט איז מען "ממלא תאוה" של הקב"ה (שלמעלה לגמרי מגדר טעם ושכל), וואס דערגרייכט העכער פאר אלע ענינים, העכער אפילו פאר כללות ענין המצוות:

די תאוה של הקב"ה - להיות לו ית' דירה בתחתונים - פירט דורך א איד בשלימות, ניט זייענדיק אין מדבר (וואו ער באקומט אלע זיינע צרכים מלמעלה באופן נסי), נאר דוקא אין ארץ נושבת, אין ארץ ישראל, וואו מ'דארף אויפטאן בדרך הטבע,

און דארטן גופא - ניט אזוי ווי ער געפינט זיך אין ביהמ"ק בשעת עלייתו לרגל, ווארום דאס איז ניט תחתון שאין תחתון למטה ממנו, ווי יעדער איד פארשטייט אז דער מקום המקדש איז דער מקום הכי מקודש בעולם, עאכו"כ ניט "תחתון שאין תחתון למטה ממנו", במילא פירט מען דורך דעם ניט אויס דעם נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים,

נאר אין ארץ ישראל גופא פירט מען אויס דעם נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים בשלימות - בשעת מ'גייט אוועק פון ביהמ"ק, יעדער איד למקומו, "תחת גפנו ותחת תאנתו", און איז זיך

(45) ראה קידושין מ, ב. ב"ק יז, א.

עוסק בדרך הטבע אין "שש שנים תזרע שדך גו".

און דארטן גופא - דוקא בשעת "יגיע אחרון שבישראל לנהר פרת" ב'ז' מר-חשון: "אחרון" ווייזט אויך אויף "אחרון" בדרגת הקדושה, ועד"ז נהר פרת איז דער מקום הכי רחוק, רחוק שאין רחוק ממנו, אין ארץ ישראל, אויך הכי רחוק בדרגת הקדושה - די נידעריקסטע דרגא בקדושה כל זמן מ'בלייבט נאך בארץ ישראל, למטה פון די אלע העכערע דרגות בקדושה ("עשר קדושות") אין ארץ ישראל, ד.ה. תחתון שאין תחתון למטה ממנו אין ארץ ישראל גופא.

וואס דערפאר איז דוקא אוועקגייענדיק פון ביהמ"ק כאו"א למקומו איז דא אן עלי' ("ילכו מחיל אל חיל") לגבי דער מצב אין ביהמ"ק - ווייל דוקא דעמולט הויבט מען אן ממלא זיין חיותו של הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים, וואס איז העכער פאר אלע ענינים, אפילו פאר כללות ענין המצוות (רצונו של הקב"ה).

און אין ארץ ישראל גופא - איז דער שלימות פון לעשות לו ית' דירה בתחתונים הויבט זיך אן ב'ז' מר-חשון ווען "יגיע אחרון בישראל לנהר פרת", אין ארץ ישראל גופא - דער תחתון שאין למטה ממנו.

ט. דערפון איז פארשטאנדיק דער עילוי הכי נעלה דוקא פון ז' מר-חשון, ווען יעדער איד (אויך דער אחרון שבישראל) קומט אן למקומו צו טאן די עבודה בעולם בדרכי הטבע:

דעמולט הויבט זיך אן דער עיקר דורכפירן די כוונה פון "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים" - "נתאוה" וואס איז העכער פאר כללות ענין המצוות (רצונו של הקב"ה) - אין תחתון שאין תחתון למטה ממנו, ווארום דעמולט "יגיע אחרון שבישראל לנהר פרת", "אחרון" בדרגת הקדושה, ועד"ז נהר פרת איז דער מקום הכי רחוק, רחוק שאין רחוק ממנו, אין ארץ ישראל, די נידעריקסטע דרגא בקדושה כל זמן מ'בלייבט נאך בארץ ישראל, למטה פון די אלע העכערע דרגות בקדושה ("עשר קדושות") אין ארץ ישראל.

און דערפאר איז אויך די עצם הליכה פון ביהמ"ק כאו"א למקומו - איז ע"פ טבע, וואס דערפאר האט מען אפגעהאלטן מיט שאלת גשמים ביו ז' מר-חשון בכדי שלא "יעצרנו הגשם", אן ענין שבטבע - ווייל די כוונה פון נתאוה הקב"ה איז דוקא להיות לו דירה בתחתונים, בעולם ע"פ טבע.

י. מ'דארף נאך אבער פארשטיין:

דער עילוי הנ"ל פון ז' מר-חשון (ווען "יגיע אחרון שבישראל

הנחת הח' בלתי מוגה

לנהר פרת", מקום הכי רחוק בארץ ישראל, וואס איז למטה פון אלע "עשר קדושות" - אז דעמולט הויבט זיך אן דער עיקר ושליומות מילוי הכוונה פון "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים" תחתון שאין תחתון למטה ממנו - איז לכאורה פארבונדן נאר מיטן מיעוט פון אידן וועלכע האבן געוואוינט לעבן נהר פרת, וואס נאר זיי זיינען דארטן אנגעקומען ז' מר-חשון;

אבער רוב בני ישראל האבן געלעבט נעענטער צו ירושלים ווי נהר פרת, זיינען זיי אנגעקומען למקומם לפני ז' מר-חשון (כמובן דערפון גופא וואס מ'זאגט אז ב' מר-חשון "יגיע אחרון שבישראל לנהר פרת").

בין אז עס זיינען געווען אידן וואס האבן געוואוינט אין ירושלים עצמה, זיי האבן לכתחילה ניט געדארפט אוועקגיין פון דארטן, און גלייך נאך סיום הרגל זיינען זיי געקומען לביתם ומקום עבודתם בעולם, וואס איז ניט בדרגת תחתון שאין תחתון למטה ממנו, נאר אויף א העכערע דרגא פון די "עשר קדושות" - די דרגא פון ירושלים עיר הקודש.

ועד כדי כך, "הכל מעלין לירושלים ואין הכל מוציאין" 46, "אחד האנשים ואחד נשים" 46 - "היא אומרת לצאת (מירושלים לגבולין) והוא אומר שלא לצאת, כופין אותה שלא לצאת כו' הוא אומרת לצאת והיא אומרת שלא לצאת, כופין אותו של לצאת כו'" 47, בין ווי דאס איז בנוגע צום כהן גדול - ווי דער רמב"ם פסק'נט 48 (און מ'זוכט אויף דעם א מקור 49), אז "יהי ביתו בירושלים ואינו זו משם", סיידן לצורך הכי גדול ע"פ הלכה.

ועד'ו די אידן וואס האבן געלעבט מסביב ירושלים - זיינען דארטן אנגעקומען למחרת הרגל, וכיו"ב בשאר המקומות בארץ ישראל - זיינען רוב ישראל אנגעקומען למקומם פאר ז' מר-חשון.

קומט לפי"ו אויס: אז דער עילוי פון ז' מר-חשון איז לכאורה נאר פאר א מיעוט פון אידן.

ווערט די שאלה: מ'קען ניט זאגן אז דער עילוי פון ז' מר-חשון - וואס דעמולט הויבט זיך אן דער עיקר ושליומות מילוי הכוונה פון "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים" בדרגא הכי תחתונה למטה פון די "עשר קדושות" - איז נאר שייך צו א חלק, און דערצו - א מיעוט פון אידן (די אידן וואס וואוינען לעבן נהר פרת).

(46) משנה כתובות קי, ב. רמב"ם הל' אישות ספי"ג. טושו"ע אה"ע סע"ה ס"ד. (47) גמרא שם (מתוספתא) ובפרש"י. (48) הל' כלי המקדש פ"ה ה"ז. (49) ראה צפע"נ השלמה כ, ד. צפע"נ (מלוקט) להל' כלי המקדש שם.

ד.ה. אז דער עילוי איז פארבונדן דוקא מיט א חילוק ופירוד בין ישראל, אז דוקא די אידן וואס וואוינען לעבן נהר פרת האבן די מעלה, משא"כ שאר בני ישראל!

נאר זיכער איז דער עילוי פארבונדן מיט כלל ישראל אין ארץ ישראל.

יא. איז דער ביאור בזה:

די שלימות פון אלע אידן אין ארץ ישראל (אויך די אידן בירושלים), און אויך די שלימות קדושת הארץ - איז תלוי אין "כל יושבי" עלי". ווי דאס דריקט זיך אויס בפועל בנוגע צו יובל וכיו"ב - אז היובל נוהג בארץ ישראל נאר ווען "כל יושבי" עלי" 50.

ודיוק הלשון בזה איז: "כל" - ניט א חלק פון אידן, נאר אלע אידן (אן אויסנאם) באופן של אחדות, דארפן זיין "יושבי" (עס שטייט ניט דער לשון "גרים עלי" אדער "דרים עלי", נאר "יושבי" עלי"), וואס "יושבי" ווייזט אז דאס איז באופן של התיישבות (כפרש"י 51 עה"פ 52 "ושב יעקב - לישב בשלוה"), "עלי" - התיישבות אין ארץ ישראל. און "כל יושבי" עלי": מ'ברענגט דורך דעם אריין התיישבות אין ארץ ישראל.

דערפון איז מובן אז דער שלימות פון אלע אידן אין ארץ ישראל, אויך די אידן אין ירושלים, איז תלוי אין דעם "אחרון בישראל" וואס וואוינט לעבן נהר פרת. ווארום אויב ער איז ניטא - פעלט דעמולט אין "כל יושבי" עלי", ס'איז ניטא "כל", עס פעלט דער "אחרון בישראל". ועד כדי כך שלימות - אז דוקא ווען ס'איז דא אויך דער "אחרון בישראל" איז שייך דער ענין פון יובל, וואס ענינו איז חירות (ברוחניות, און דערפון ווערט נשתלשל ובגשמיות), ביי אלע אידן אין ארץ ישראל, כולל די אידן אין ירושלים!

עד"ו איז אויך פארשטאנדיק בעבודה רוחנית בנוגע צו די עבודה פון לעשות לו ית' דירה בתחתונים, וואס אויף דעם פאדערט זיך "כל יושבי" עלי" באופן אז יעדער איד ("כל") זאל זיך געפינען בהתיישבות ("יושבי" מלשון התיישבות) במקומו הוא ("עלי"), "איש תחת גפנו ותחת תאנתו" (ניט במקום אחר, אפילו ניט בביהמ"ק בשעת עלי' לרגל), ווייל דוקא דעמולט איז דאס אין "תחתונים", יעדערער בחלק העולם שלו, און איז דארטן עובד זיין

(50) ערכין לב, סע"ב. רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"י ה"ח. ועוד. (51) וישב לו, ב. (52) ר"פ וישב.

עבודתו בדרך הטבע פון "שש שנים תזרע שדיך גו", און דורך דעם איז ער ממשיך אין זיין חלק פון "תחתונים" (חלקו בעולם) אלקות, און מאכט דערפון א דירה לו ית' -

אז דער שלימות העבודה פון יעדער איד (אין ארץ ישראל) צו מאכן א דירה בתחתונים במקומו (דורך די עבודה בדרך הטבע, "שש שנים תזרע שדיך") - איז חלוי אין די עבודה פון אלע אנדערע אידן, ד.ה. אין אחדות פון כל ישראל, כולל דער "אחרון בישראל" במקומו לעבן נהר פרת, צו מאכן א דירה בתחתונים במקומו הם.

און דערפאר איז דוקא בז' מר-חשוון, ווען "יגיע אחרון בישראל לנהר פרת", צו עובד זיין עבודתו באופן של התיישבות במקומו ("תחת גפנו ותחת תאנתו") - הויבט זיך אן דער שלימות העבודה פון לעשות להקב"ה דירה בתחתונים פון אלע אידן אין ארץ ישראל, אויך די אידן אין ירושלים ומסביבו וועלכע זיינען אנגעקומען למקומם און אנגעהויבן עבודתם בהתיישבות במקומם לפניו - ווייל דוקא דעמולט ווערט דער "כל יושבי עלי" וואס פאדערט זיך צו די עבודה פון דירה בתחתונים - יעדערער זאל זיין (ניט אין ביהמ"ק בשעת עלי' לרגל, נאר) בהתיישבות במקומו הוא.

[ועד כדי כך איז נוגע דער ענין פון התיישבות בארץ ישראל, בכל מקום ומקום - אז צוליב דעם געפינט מען א פלא הכי גדול:

בכדי עס זאל ניט זיין "הארץ 53 שממה (ריקנית מבני אדם 54) ורבה עליך חית הארץ", ד.ה. אז עס זאל זיין התיישבות - איז אע"פ וואס דער אויבערשטער האט אנגעזאגט 55 "לא תחי' כל נשמה", און מ'האט עס זיכער געקענט מקיים זיין בזמן קצר - האט ער אויך אנגעזאגט 56 "לא אגרשנו מפניך בשנה אחת פן תהי' הארץ שממה ורבה עליך חית הארץ", נאר "מעט מעט אגרשנו מפניך עד אשר תפרה ונחלת את הארץ", עס דארף נעמען שבע שנים (שבע שכבשו) ביז מ'זאל כובש זיין את הארץ - אלץ נאר בכדי עס זאל זיין התיישבות, "פן תהי' הארץ שממה" - עד כדי כך איז נוגע התיישבות בארץ!].

יב. והביאור בזה:

וויבאלד אז "נתאוו הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים", איז פארשטאנדיק אז די דירה דארף זיין לויטן אופן ווי די תחתונים זיינען אויסגעשטעלט:

כשם ווי אין "תחתונים" זיינען דא כו"כ פרטים, כו"כ מקומות

(53) משפטים כג, כס. (54) פרש"י עה"פ. (55) שופטים כ, סז. (56) משפטים שם, ל.

בעולם, ובוה גופא כו"כ פרטים - פירט מען אויס די כוונה פון לעשות לו ית' דירה בתחתונים דוקא דורך דעם וואס מ'מאכט א דירה לו ית' בכל המקומות ובכל הפרטים, און אויב עס פעלט די עבודה פון מאכן א דירה במקום אחד, בפרט אחד - פעלט עס אין דער גאנצער דירה בתחתונים (וויבאלד אז עס פעלט בפרט אחד פון די תחתונים).

דערפון איז פארשטאנדיק, אז אין לעשות לו ית' דירה בתחתונים זיינען דא צוויי קצוות:

א) פון איין זייט באשטייט עס פון מקומות נפרדים און פרטים נפרדים, ד.ה. אז די כוונה פירט זיך אויס ניט דורך דעם וואס אלע מענטשן געפינען זיך במקום אחד און טוען די זעלבע עבודה, נאר דוקא דורך דעם וואס יעדערער געפינט זיך במקומו הוא און טוט א באזונדער עבודה, ער מאכט א דירה אין דעם חלק פון תחתונים וואס געהערט צו אים.

ב) ביחד עס זיז דאס איין דירה לו ית' בתחתונים, נאר די דירה באשטייט פון כו"כ חלקים וחדרים ופרטים, און דורך דער שלמות והתאחדות פון מאכן א דירה אין אלע חלקים ופרטים אין תחתונים, שטעלט זיך צוזאמען איין דירה לו ית'.

ע"ד ווי דאס איז אין בית ודירת האדם למטה:

א בית ודירה באשטייט פון כמה חדרים, וואס דינען גאר באזונדערע פארשידענע צילן: אין איין חדר לערנט ער תורה, אין אן אנדער חדר איז ער אוכל ושותה, אין א באזונדער חדר איז ער ישן, ביז אז ס'איז אויך דא א חדר וואו ס'איז ניטא קיין מזוזה<sup>57</sup>, ניט נאר ווייל ער איז פטור ממזוזה (מ'דארף עס ניט), נאר ס'איז אסור, מ'טאר דארטן ניט האבן קיין מזוזה. אבער אויך אזא חדר איז מוכרח צו האבן, ביז אז ע"פ תורה ווערט ער אויך אנגערופן בשם "בית", ביז אז ס'איז א דין<sup>58</sup> אז אויב ס'איז ניטא אזא "בית" אין אן עיר - טאר מען דארטן ניט וואוינען.

לענדן גיסא - איז יעדערער פון די חדרים א חלק פון איין בית, איין בעלות פון בעה"ב איז בשוה אויפן גאנצן בית מיט אלע חדרים, בלי שום חילוק ביניהם - ס'איז אלץ ד' אמות שלו.

ובפרט ע"פ המבואר בחסידות<sup>59</sup> אז אין א בית ודירה געפינט

(57) יומא יא, ב. רמב"ם הל' מזוזה פ"ו ה"ט. טשו"ע יו"ד סרפ"ו ס"ד.  
(58) סנהדרין י, סע"ב. רמב"ם הל' דעות ספ"ד. (59) אוה"ת בלק ריש ע' תתקצו. המשך תרס"ו ס"ע ג. סה"מ תרע"ח ע' קצג. תרס"ט ע' קס. ובכ"מ.

זיך דער עצם של הדר בו, וואס דער עצם איז בכל החדרים בשוה, סיי בחדר הלימוד, סיי בחדר אכו"ש, סיי בחדר השינה, סיי בחדר וואס איז אסור במזוזה, וואס אויך דאס ווערט אנגערופן ע"פ תורה בשם "בית".

עד"ז איז אויך מובן בנוגע צו "דירה להקב"ה בתחתונים":

אין דער דירה זיינען פאראן כמה חלקים וחדרים ופרטים, בהתאם צו די חילוקים אין "תחתונים". ובכל חלק וחדר בתחתונים דארף דער איד וואס געפינט זיך דארטן טאן דארטן די עבודה המתאימה למקום זה, בכל מקום לפי ענינו: ס'איז דא די עבודה פון אידן אין ירושלים, די עבודה פון אידן במקומות מסביב ירושלים, די עבודה אין די אנדערע דרגות פון די "עשר קדושות" בארץ ישראל, ביו די עבודה אין תחתון שאין תחתון למטה ממנו (בארץ ישראל) - די עבודה פון דעם "אחרון בישראל" לעבן נהר פרת.

און אזוי טיילט זיך די עבודה פון לעשות לו ית' דירה בתחתונים אויף כמה אופנים. ובכללות - "סור מרע" און "עשה טוב"<sup>60</sup>, בדוגמא ווי דער חדר וואס איז אסור במזוזה, וואס ענינו איז דחיית הפסולת והרע (סור מרע), און דער חדר וואו מ'לערנט תורה (עשה טוב). ועד"ז אויף אנדערע חילוקים ואופנים.

אבער ביחד עם זה איז יעדערער פון די אלע חלקים ופרטים א חלק פון דער איין און איינציקער דירה של הקב"ה, אויף וועלכער ער איז א בעה"ב און ער געפינט זיך בעצמותו בכל החלקים והפרטים של הדירה בשוה; סיי די עבודה פון "עשה טוב" און סיי די עבודה פון "סור מרע" איז א חלק און א ציווי אין תורה.

און דוקא דורך דעם וואס מ'טוט די עבודה בכל החלקים והפרטים אין "תחתונים" ובכל האופנים ע"פ תורה - פירט מען דורך בשלימות די כוונה פון לעשות לו ית' דירה בתחתונים, משא"כ אויב עס פעלט איין פרט, איין "חדר" - פעלט אין כללות הדירה.

יג. וואס עפ"ז איז אויך מובן בעניננו:

יעדער איד אין ארץ ישראל האט זיין חלק וואו ער דארף אויפטאן א דירה בתחתונים - דורך געפינען זיך במקומו בהתיישבות, און דארטן עובד זיין עבודתו באופן פון "שש שנים תורע שדך גו'".

און דוקא בשעת יעדער איד געפינט זיך במקומו בהתיישבות ("כל יושבי' עלי'") דעמולט הויבט זיך אן די שלימות העבודה פון

(60) תהלים לד, טו. וראה לקו"ת בלק עג, ב ואילך. ועוד.

לעשות לו ית' דירה בתחתונים פאר אלע אידן - ווייל דאס איז אלץ איין דירה להקב"ה וואס שלימותה איז דוקא בשעת מ'האט אלע חלקים וחדרים נפרדים ביחד בדירה ובית אחד.

וואס דערפאר איז דוקא בו' מר-חשון, ווען "יגיע אחרון שבישראל לנהר פרת", און ער הויבט אן טאן עבודתו במקומו הוא - הויבט זיך אן די שלימות העבודה פון לעשות לו דירה בתחתונים ביי אלע אידן בכל ארץ ישראל, אויך ביי די אידן אין ירושלים, ווייל דוקא דעמולט ווערט דער מצב פון "כל יושבי ע"י": "כאו"א בהתיישבות ("יושבי") במקומו הוא, "ע"י" בארץ ישראל; און באופן פון "כל יושבי ע"י" - אלע אידן שטייען באחזות במצב פון "יושבי ע"י", בהתיישבות במקומם.

ואדרבה: דוקא דורך דעם ווערט דער אחזות פון אידן - כל יושבי ע"י" - בתכלית השלימות, ביו "לאחדים כאחד" (בלשון אדה"ו בלקו"ת<sup>61</sup>), ווייל דעמולט ווערן זיי אלע נחאחד אין דורכפירן די עבודה פון לעשות לו ית' דירה בתחתונים, משא"כ ווען זיי געפינען זיך ניט במקומם (אפילו אויב זיי זיינען בירושלים, וכיו"ב) - זיינען זיי ניט בהתאחדות בעבודה זו פון עשיית דירה בתחתונים, וויבאלד אז דעמולט האבן זיי ניט די מעגלעכקייט צו מאכן א דירה בחלקם בעולם.

און דאס ווערט אויפגעטאן דוקא בו' מר-חשון, ווען "יגיע אחרון שבישראל לנהר פרת", אזוי אז דעמולט געפינען זיך שוין אלע אידן במקומם. דעריבער איז דעמולט די התחלה פון שלימות העבודה דלעשות לו ית' דירה בתחתונים פון אלע אידן בכל ארץ ישראל.

ווי דאס קומט ארויס אויך בפועל:

וויבאלד אז בו' מר-חשון "יגיע אחרון שבישראל לנהר פרת", הויבט מען דעמולט אן שאלת גשמים בכל ארץ ישראל. וואס דער "מפתח הגשמים" איז "בירו של הקב"ה<sup>62</sup> - ווייל דאס איז אן ענין הכי נעלה: דורך דעם קען מען דורכפירן די עבודה פון נתאון הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, די עבודה פון "שש שנים תזרע שדך גו'" (וואס פאדערט גשמים).

קומט אויס אז דער ענין הכי נעלה פון גשמים (הנוגע צו דער עבודה פון מאכן א דירה בתחתונים) קען זיך ניט אנהויבן ביי אלע אידן אין ארץ ישראל, אפילו ביי די אידן אין ירושלים כו' וואס געפינען זיך שוין במקומם - ביו "יגיע אחרון שבישראל לנהר פרת" בו' מר-חשון.

(61) ר"פ נציבים. (62) תענית ב, סע"א.

זעט מען דערפון ווי אלע אידן זיינען תלוי בענין זה אין דעם "אחרון שבישראל".

יד. מכל הנ"ל איז מובן דער עילוי פון ז' מר-חשון:

דעמולט הויבט זיך אן ביי אלע אידן דער עיקר העבודה פון אויספירן די כוונה פון "נתאוה הקב"ה לעשות לו דירה בתחתונים" - שלמעלה מכל הענינים, אפילו מענין המצוות (רצונו של הקב"ה).

און דערצו איז דאס אין אן אופן פון אחדות ישראל - "כל יושבי ע"י" - דורך דעם וואס אלע אידן ווערן נתאחד אין דער עבודה פון לעשות לו ית' דירה בתחתונים - מאכן א דירה אחת להקב"ה וואס באשטייט טאקע פון כמה חלקים וחדרים, אבער זי זיינען אלע איין זאך - א דירה להקב"ה, וואו דער אויבערשטער איז בעה"ב און געפינט זיך בעצמותו בכל החדרים בשוה (כנ"ל).

ד.ה. אז נוסף צום עצם עילוי פון ממלא זיין דעם "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים", איז אין דעם אויך דא דער עילוי פון אחדות ישראל: ניט נאר אהבת ישראל, "ואהבת לרעך כמוך"<sup>63</sup>, וואס איז מדגיש אז ער איז א מציאות בפ"ע און "רעך" איז א מציאות בפ"ע, און מ'זאגט אן אז די אהבה צו "רעך" דארף זיין "כמוך" - נאר אחדות ישראל, כמבואר אין ירושלמי<sup>64</sup> אז אידן זיינען אלע איברים פון א גוף אחד.

און דאס ווערט נתגלה בו' מר-חשון - ווען אלע אידן געפינען זיך במקומם הם, אלס באזונדערע איברים, אין באזונדערע "חדרים" פון דער דירה להקב"ה - אבער ביחד עם זה זיינען זיי זיך אלע עוסק אין מאכן דערפון א דירה לו ית' בתחתונים, ווערן זיי אלע במקומם דורך דעם נתאחד, כאו"א וכל מקום ומקום איז א חלק פון א דירה אחת של הקב"ה.

טו. ואדרבה - דעמולט איז די אחדות ישראל באופן הכי נעלה, נאך העכער ווי די אחדות פון אידן בשעת עלייתם לרגל אין ביהמ"ק:

ס'איז מבואר בתניא פרק לב אז דער אמת'ער ענין פון אהבת ואחדות ישראל קומט מצד דער התבוננות אין נפש כל ישראל (דער עיקר פון א אידן) - "מי יודע גדולתן ומעלתן בשרשן ומקורן באלקי' חיים, בשגם שכולן מתאימות ואב א' לכולנה ולכן נקראו כל ישראל אחים ממש מצד שורש נפשם בה' אחד רק שהגופים מחולקים", און בשעת ער מאכט נפשו עיקר וגופו טפל דעמולט קען

(63) קדושים יט, יח. (64) נדרים פ"ט ה"ד. וראה סהמ"צ להצ"צ מצות אהבת ישראל פ"א (כח, א ואילך).

ער צוקמען לידר אהבה ואהבה אמיתית.

דערפון איז פארשטאנדיק אז דער תכלית השלימות פון אהבה ואחדות ישראל איז ניט ווי אידן געפינען זיך למעלה מצד שרש נפשם בה' אחד, אב א' לכולנה, ווייל דארטן איז עס קיין חידוש ניט; נאר דוקא ווי זיי געפינען זיך למטה בגופים מחולקים, זאל מען מרגיש זיין ווי דער עיקר איז די נפש און מצד הנפש איז מען איין זאך מיט אלע אנדערע אידן.

עד"ו יש לבאר דעם חילוק צווישן אחדות ישראל בשעת עלי' לרגל און די אחדות וואס הויבט זיך אן בו' מר-חשון דורך דער עבודה פון לעשות לו ית' דירה בתחתונים:

אויך בשעת אידן האבן עולה געווען לרגל, זייענדיק אין ביהמ"ק, זיינען זיי אלע געשטאנען באחדות: אלע אידן, אנשים ונשים וטף, האבן עולה לרגל געווען [ווי עס שטייט בא הקהל<sup>65</sup> - "האנשים והנשים והטף", און דערפון ווערט עס נמשך בכל עלי' לרגל, ואכ"מ].

אבער דעמולט איז די אחדות געווען ווי אידן זיינען אין ירושלים, אין ביהמ"ק - בדוגמא (למטה גופא) ווי אידן געפינען זיך בשרשם ומקורם, וואס דער שרש ומקור פון יעדער אידן איז דער ביהמ"ק.

ועד כדי כך איז דער עילוי בשעת עלי' לרגל בביהמ"ק, אז דאס האט א השפעה אויך אויף די מקומות וואו די אידן וואוינען - אז "לא יחמוד איש את ארצו בעלותך לראות את פני ה' אלוקיך שלש פעמים בשנה"<sup>66</sup>, דער אויבערשטער האט געהיט די בתים ורכושים פון אידן ווען זי האבן עולה געווען לרגל<sup>67</sup>,

כמסופר במדחז"<sup>68</sup>, אז "זימן להם הקב"ה מלאכים נכנסים ויוצאים בדמותך", האבן די גוים געטראכט אז די אידן געפינען זיך נאך דארטן, במילא האבן זיי זיך ניט צוגערירט צו די בתים ורכושים, ביז נאכמער - זיי האבן אפילו ניט געהאט קיין חמדה לזה ("לא יחמוד איש את ארצו")!

דאס הייסט: וויבאלד אז א גוי האט קיין שייכות ניט צו פנימיות, איז בשעת ער האט געזען די מלאכים וואס זען אויס בחיצוניות ווי די מענטשן וואס לעבן דארט - איז דאס געווען

(65) וילך לא, יב. (66) תשא לד, כד. (67) פסחים ח, א. ספרי עקב יא, כה. (68) ירושלמי פאה פ"ג ה"ז. יל"ש תשא עה"פ (רמז תג-תד). מדרש הגדול ומכילתא דרשב"י שם. וראה תשב"ץ ח"א ס"ג.

הנחת הת' בלתי מוגה

גענוג פאר אים זיך אפצוהאלטן פון צורירן זיך דערצו; אבער בפנימיות זיינען דאך אידן דעמולט געווען אין ירושלים, און ביי א אידן גייט דאך זיין חיצוניות צוזאמען מיט זיין פנימיות, במילא איז אויך זיין חיצונות געווען באמת אין ירושלים צוזאמען מיט זיין פנימיות, נאר דאס האט געהאט א השפעה אז דער גוי (וואס קלייבט זיך ניט פאנאנדער צווישן פנימיות וחיצוניות) זאל מיינען אז די אידן געפינען זיך בביתם.

דער תכלית הכוונה איז אבער, אז אידן זאלן זיין (באמת) בחיצוניות במקומם דא למטה, בגופים מחולקים ובמקומות מחולקים, און ווי זיי געפינען זיך דארטן - זאלן זיי שטיין באחדות.

וואס דאס איז דער עילוי וואס טוט זיך אויף בו' מר-חשון, ווען אלע אידן (אויך דער "אחרון שבישראל") קומען אן למקומם, אין די מקומות מחולקים בתחתונים, און דארטן ווערן זיי אלע נתאחד דורך דער התעסקות אין לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

טז. דערפון איז מובן די הוראה בנוגע לפועל שטייענדיק אויף מארגן פון ז' מר-חשון:

לאחרי די אלע עילויים וואס זיינען געווען בחודש תשרי, איז ווען עס קומט ז' מר-חשון הויבט זיך דעמולט אן דער עיקר העבודה פון "ויעקב 69 הלך לדרכו" 70, כאו"א למקומו - אויף דארטן מאכן א דירה לו ית' בתחתונים.

וכמדובר כמ"פ 71 אז אין דעם ענין פון "ויעקב הלך לדרכו" זיינען פאראן כמה דרגות:

דער רבי מהר"ש שרייבט 72 אז "ויעקב הלך לדרכו" הויבט זיך אן במוצאי יוה"כ פ. א שלב למטה מזה: במוצאי שמע"צ ושמח"ת 73. א שלב למטה מזה: במוצאי שבת בראשית, בסיום חודש תשרי אותיות רשית 74. ביז דער שלב הכי אחרון: מוצאי ז' מר-חשון, וואס דעמולט קומט אן דער "אחרון שבישראל לנהר פרת", במילא הויבט זיך דעמולט אן די שלימות העבודה פון "ויעקב הלך לדרכו" - לעשות לו ית' דירה בתחתונים, כאו"א "תחת גפנו ותחת תאנתו".

(69) ל' הכתוב - ויצא לב, ב. 70) ראה לקו"ש חט"ו ע' 259 ואילך. וש"נ. מקומות שבהערה הבאה. 71) לקו"ש שם ע' 263 ואילך. ח"כ ע' 266 ואילך. ע' 281 ואילך. ע' 301 ואילך. ע' 367 ואילך. ועוד. 72) המשך וכנה תרל"ז ר"פ צו. 73) אגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"א ע' קצד. מקומות שנשמנו בלקו"ש חט"ו ע' 259 הערה 1. 74) בעל הטורים עקב יא, יב. אוה"ת סוכות ע' א'תשנו. סה"מ תר"ל ע' רפז. תרנ"ו ע' רעז.

וכמודגש ביותר בקביעות שנה זה (כבשנה שעברה), וואס מוצאי ז' מר-חשון איז שבת פ' לך לך, ווען מ'לייענט און מ'לערנט גאנץ פרשת לך לך - וכידוע תורת אדה"ש<sup>75</sup> אז מ'דארף לעבן מיט דער צייט, מיט פרשת השבוע וואס מ'לייענט אין דער צייט - דארף מען איצטער לעבן מיטן ענין פון "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך", די עבודה פון "ויעקב הלך לדרכו" לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

יז. שטעלט זיך די קלאץ קשיא:

דער גאנצער תוכן פון ז' מר-חשון איז אז אידן קומען צוריק למקומם ("יגיע אחרון שבישראל לנהר פרת"), בא אל המנוחה, "איש תחת גפנו ותחת תאנתו", לאחרי דער טלטול בדרך בשעת העלי' לרגל וחזרתו לביתו - איז היתכן אז דעמולט זאגט מען אים, אז ערשט איצטער הויבט זיך אן די עבודה פון "ויעקב הלך לדרכו", בפרט בקביעות שנה זו - "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך"?

ער איז ערשט היינט אנגעקומען למקומו, למנוחה - איז וואס זאגט מען אים, אז ער דארף ערשט אנהויבן גיין און אוועקגיין, ועד כדי כך - אז ער דארף אוועקגיין "מארצך וממולדתך ומבית אביך"!

די שאלה איז סיי בגשמיות און סיי ברוחניות:

אלע אידן זיינען ערשט געקומען פון חודש תשרי ווען מ'איז געשטאנען ניט במצב של מנוחה במקומו, נאר אין דער מצב פון די ימים טובים - וויל מען זיך איצטער א ביסל אפרוען.

ובפרט ווען עס רעדט זיך וועגן די אורחים וואס זיינען אהערצו געקומען, וואס בא זיי איז געווען טלטול הדרך און העדר המנוחה במשך א גאנצן חודש - איז איצטער ווען זיי קערן זיך אום אהיים, והשלימות בזה איז בז' מר-חשון - ווילן זיי זיך אפרוען.

איז וואס זאגט מען זיי - עס הויבט זיך ניט אן! איצטער דארף ערשט זיין "ויעקב הלך לדרכו", "לך לך"!

עד"ו ברוחניות:

מ'קומט איצטער פון חודש תשרי, ווען מ'האט איבערגעקערט א וועלט, גאנץ סדר השתלשלות, אנהויבנדיק פון דעם ענין פון "תמליכוני עליכם" בראש השנה<sup>76</sup>, ביז - "גמרה של תורה"<sup>77</sup> בסיום

(75) "היום יום" ב' חשון. ס' השיחות תש"ב ע' 29 ואילך. (76) ר"ה סז, סע"א. שם לד, ב. (77) ראה טור ורמ"א או"ח סתרס"ס. ועוד.

המועדים. און וויבאלד אז "כל ישראל בחזקת כשרות"<sup>78</sup>, האט יעדער איד זיכער געטאן עבודתו בשלימות. כולל אויך די עבודה פון הפצת היהדות והפצת המעינות חוצה.

איז ווען עס ענדיקט זיך חודש תשרי און עס קומט ז' מר-חשון, וויל מען זיך איצטער אפרוען, האבן א ביסל מנוחה. ניט ח"ו גלאט צוליב אפרוען זיך, נאר בכדי מ'זאל קענען כאפן דעם אטעם און אנשעפן נייע און פרישע כחות ווייטער צו קענען טאן אין לימוד התורה וקיום המצוות, לערנען חסידות און עבודת התפלה, הפצת היהדות והפצת המעינות חוצה.

וואס זאגט מען אים - ניין! "ויעקב הלך לדרכו", "לך לך מארצך גו"!

און וואו זאל ער גיין - זאגט מען אים: "אל הארץ אשר אראך"<sup>79</sup>. ער קען אפילו ניט האבן די מנוחה צו וויסן וואו ער גייט!

יח. איז דער ענין אין דעם - אז אין הכי נמי:

וויבאלד אז "תלמידי חכם אין להם מנוחה כו" שנאמר ילכו מחיל אל חיל"<sup>80</sup> - איז ניטא קיין אפרוען זיך!

ניט קוקנדיק וויפל מ'האט אויפגעטאן בחודש תשרי, וויפל מ'האט איבערגעקערט א וועלט - איז ווען עס קומט נאך א טאג, ובפרט ווען עס קומט ז' מר-חשון - זאגט מען אים אז איצטער דארף מען ערשט אנהויבן גיין - "ויעקב הלך לדרכו" - אין טאן די עבודה פון לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

ביז גיין אין אן אופן פון "לך לך מארצך ממולדתך ומבית אביך", כידוע הפירוש בזה בחסידות<sup>81</sup> - מ'דארף אוועקגיין פון די אייגענע רגילות, דעם אייגענעם רצון, שכל ומדות כו'.

און גיין "אל הארץ אשר אראך" - מ'זאגט אים טאקע ניט וואהין ער דארף גיין, אבער ניט לגנאי ח"ו, נאר למעלותא, לחביבותא - ווי רש"י איז מפרש: "לא גלה לו הארץ מיד כדי לחבבה בעיניו ולתת לו שכר כו'".

קומט אויס, אז ער האט טאקע ניט די מנוחה פון וויסן וואו ער דארף גיין - אבער ער האט מנוחה פון דעם עצם ענין אז ער

78) רמב"ם הל' קידוש"ה פ"ב ה"ב, ועוד. 79) ריש פרשתנו. 80) נסמן לעיל הערה 17. 81) סד"ה לך תרס"ו, העת"ר, תרע"ו, עטר"ה, תרפ"ו, חש"ב, חש"ה. לקו"ש ח"כ ע' 59. וש"נ. לקו"ש לך תשד"מ ס"ו. וש"נ.

פאָלגט דעם אויבערשטן און גייט וואו דער אויבערשטער הייסט אים גיין, און מנוחה דערפון וואס דער אויבערשטער איז אים מבטיח אז ער וועט אים באווייזן וואו ער זאל גיין, און ער ווייסט אויך אז דער אויבערשטער ווייזט אים איצטער ניט וואו ער זאל גיין - "כדי לחבבה בעיניו כו'!"

וואס דאס איז גאר די גרעסטע מנוחה: דער אויבערשטער הייסט גיין - דארף מען גיין? וואס איז דיר נוגע וואו דו גייסט? דיר דארף זיין נוגע נאר אז דו ביזט מקיים וואס דער אויבערשטער וויל אז עס זאל זיין "לך לך"! און וואו דו זאלסט גיין - וועט דער אויבערשטער דיר שוין ווייזן.

במילא גייט ער - "לך לך מארצך ומולדתך ומבית אביך".

יט. און אין וואס פאר אן אופן גייט ער - איז דער פסוק ממשיך - אז ער נעמט-מיט מיט זיך "את הנפש אשר עשו בחרן"<sup>82</sup>, כמבואר דער פירוש בזה במדרש<sup>83</sup>: דער מדרש פרעגט "אם מתכנסין כל באי העולם לברוא אפילו יתוש אחד אינן יכולין לזרוק בו נשמה, ואת אמר ואת הנפש (ניט נאר א יתוש) אשר עשו, אלא אלו הגרים שגירו...אברהם הי' מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים".

דער ענין בעבודת האדם:

וויבאלד אז יעדער איד איז א יורש פון אברהם ושרה - דארף ער טאן די עבודה וואס אברהם ושרה האבן געטאן - "אברהם הי' מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים":

"גרים" גייט אויף א) די ניצוצי קדושה וואס געפינען זיך בכל דבר<sup>84</sup>, כולל אויך "בחרן", "חרון אף של מקום"<sup>85</sup>. און אויך ב) אויף די אידן וואס געפינען זיך לעת עתה "בחרן", במצב פון "חרון אף של מקום".

האט מען דעם לימוד: בשעת א איד הויבט אן גיין בן' מר-חשוך - "ויעקב הלך לדרכו", "לך לך" - צו טאן די עבודה פון לעשות לו ית' דירה בתחתונים, דארף עס זיין פארבונדן מיט "הנפש אשר עשו בחרן", אזוי ווי ס'איז געווען ביי אברהם ושרה פון וועמען ער איז א יורש: ער דארף מברר ("מגייר") זיין די ניצוצי קדושה בעולם, און אויך - מברר זיין אלע אידן וואס געפינען זיך לעת עתה אין א מצב פון "חרון אף של מקום", פון וואנעט מ'דארף זיי

(82) פרשתנו יב, ה. (83) ב"ר פל"ט, יד. (84) ראה לקו"ת ריש פרשתנו (יא, א-ב). ובכ"מ. (85) פרש"י ס"פ נח.

ארויסנעמען דורך מגלה זיין אין זיי זייערע מעלות, דורך פועל'ן אויף זיי אז זיי זאלן לערנען תורה און מקיים זיין מצוות.

כ. און דאס איז די הוראה פון שבת פ' לך לך - ז' מר-חשון:

לאחרי די אלע עילויים פון חודש תשרי, און מ'שטייט במוצאי ז' מר-חשון און בשבת פ' לך לך (בהמשך לזה) - דארף מען דעמולט גיין "מחיל אל חיל", מ'דארף דעמולט ערשט אנהויבן גיין און נתעלה ווערן צו נאך א העכערע דרגא - דורך דעם וואס מ'הויבט אָן דעמולט אויפטאן אין וועלט צו מאכן דארטן א דירה לו ית' בתחתונים.

און אין אן אופן פון "הנפש אשר עשו בחרן" - טאן מיט אנדערע אידן וואס געפינען זיך לע"ע אין א מצב פון "חרון אף של מקום", אז זיי זאלן קובע זיין עתים לתורה און מקיים זיין מצוות.

און א איד דארף וויסן אז דורך דער הליכה וואס איז פארבונדן מיט "את הנפש אשר עשו בחרן" - ווערט דורך דעם ניט נאר ניט קיין ירידה לגבי מצבו בחודש תשרי לפנ"ו, נאר אן עלי' שלא בערך נעלה יותר: דורך דעם איז מען ממלא תאוותו של הקב"ה לעשות לו ית' דירה בתחתונים, וואס איז העכער פאר כללות ענין המצוות (רצונו של הקב"ה), כנ"ל בארוכה.

און אזוי אויך דורך דער עצם עבודה פון "הנפש אשר עשו בחרן" - ווערט אָן עלי' אין דעם וואס ער טוט אויף מיטן צווייטן אידן - כמאמר המשנה<sup>86</sup> "איוהו חכם הלומד מכל אדם":

די משנה זאגט בפשטות אז ווער איז א חכם - דוקא דער וואס איז "לומד מכל אדם". ד.ה. אז "כל אדם", ניט קוקנדיק אויף וועלכע דרגא ער שטייט, אפילו אויב ער געפינט זיך ב"חרון אף של מקום", האט ער עפעס וואס מ'קען זיך פון אים לערנען. און דערפאר זאגט מען אן א אידן - וועלכע איז פון "עם חכם ונבון"<sup>87</sup> - אז ווען שטייט ביי אים בגלוי אז ער איז א חכם, בשעת ער איז "לומד מכל אדם".

און אויב ער טרעפט איינעם וואס ער קען זיך פון אים ניט אפלערנען - איז די הוראה ברורה פון משנה, אז דער חסרון איז ניט אין דעם אדם, נאר אין אים, ווארום אויב ער איז א חכם אמיתי, וואלט ער געפונען וואס מ'קען זיך אפלערנען פון יענעם, נאר היות אז ער איז עצל, ער פוילט זיך - זעט ער ניט וואס ער זיך קען פון

86 (אבות רפ"ד, 87) ואחנן ד, ו.

יענעם אפדעערנען, במילא נעמט ער זיך ארויס פון דעם כלל פון "חכם", און ווערט א היפך דערפון!

א דבר המבהיל: ער איז פון "עם חכם ונבון", מ'האט אים געגעבן כשרונות - און צוליב זיין עצלות, איז אים כדאי זיך ארויסצונעמען פון דעם כלל פון "חכם"!... עד כדי כך איז זיין עצלות...

בשעת ער איז אבער "לומד מכל אדם" - דעמולט ווערט אין אים אליין אן עלי', אז דאס איז מגלה ווי ער איז א חכם.

כא. וכאמור לעיל: מ'האט טאקע אויפגעטאן בתכלית השלימות בחודש תשרי, כולל אויך אין הפצת היהדות והפצת המעיונות חוצה - אעפ"כ ווען עס קומט נאך א טאג, ובפרט ז' מר-חשוון וש"פ לך לך - דארף זיין "ילכו מחיל אל חיל", מ'דארף נתעלה ווערן העכער.

ואדרבה: אלץ וואס מ'האט אויפגעטאן בחודש תשרי דארף נאך צוהעלפן און ארויסמאנען אז מ'זאל איצטער אויפטאן נאך מערער - כמאחז"ל 88 אז מי שיש לו מנה רוצה מאתיים, מי שיש לו מאתיים רוצה ד' מאות:

וויבאלד אז ער האט אויפגעטאן בחודש תשרי באופן הכי נעלה - דארף ער בטבע איצטער וועלן אויפטאן "כפליים לתושי" 89. און דער פירוש אין "כפליים לתושי" איז ניט בלויז צוויי מאל אזויפיל ח"ו, נאר כמה פעמים ככה 90. ע"ד ווי "עיסקא דשבתא כפול" מיינט ניט בלויז צוויי מאל אזויפיל בכמות, נאר פיל מער דערפון באיכות. כפשטות הענין: "עיסקא דשבתא כפול" 91 גייט אויף די קרבנות בשבת, אז דער קרבן מוסף איז א "כפולה", "וביום השבת שני כבשים גו" 92. וואס מזה מובן אז ס'איז ניט נאר אן ענין וואס מ'ברענגט נאך א בהמה, נאר ס'איז אן אנדער סוג באיכות - מוסף.

כב. און בשעת מ'פאלגט דעם אויבערשטן און מ'זאגט זיך ארויס אין וועג - "לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראך" - איז א זיכערע זאך, ווי דערציילט אין דער פרשה בנוגע צו אברהם'ען, אז מ'האט אלע ברכות פון דעם אויבערשטן צו מצליח זיין אין דער עבודה.

און מ'האט ברכות אין אלע ענינים, בגשמיות וברוחניות, ווי דערציילט בארוכה אין די פרשה, כולל די ברכה "לזרעך אתן את הארץ

(88) ראה קה"ר פ"א, יג. פ"ג, י. רמב"ן ובחיי ס"פ חיי שרה. שערי תשובה לר"י ב, כז. מגוה"מ להר"י אלנקווה ח"ד פי"ד ע' 250. (89) איוב יא, ו. (90) דאה שמו"ר פמ"ו, א. סה"מ תרפ"ז ס"ע לו ואילך. ובכ"מ. (91) מדרש תהלים צב, א. (92) פינחס כח, ט.

הזאת "בשורת הזרע... בשורת ארץ ישראל"<sup>93</sup>: מ'האט א ברכה ובשורה טובה אויף "זרעך", כולל "בניך אלו התלמידים"<sup>94</sup>, אז מ'וועט זען הצלחה אין זיי, און זיי וועלן ארויסהעלפן אין דער עבודה.

און "בשורת ארץ ישראל": אז מ'וועט האבן ארצות החיים ברוחניות, און דורך דעם ארצות החיים בגשמיות<sup>95</sup>, כמקרא מלא דיבר הכתוב (אז ארץ ישראל בגשמיות איז תלוי אין ארץ ישראל ברוחניות): "אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו גו' ונתתי גשמיכם בעתם וגו'"<sup>96</sup>, דורך לימוד התורה וקיום המצוות (ארץ ישראל ברוחניות) וועט מען באקומען גשמיות, ארץ ישראל הגשמית וכו'.

כולל - "ירחיב ה' אלקיך את גבולך"<sup>97</sup>, קיני קניזי וקדמוני<sup>98</sup>, ווי צוגעזאגט אין פרשתנו<sup>99</sup>,

בגאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

\* \* \*

כג. עה"פ 100 "כי לא דבר רק הוא מכם" זאגן רז"ל<sup>101</sup> "ואם הוא רק - מכם הוא, למה, שאין אתם יגיעין בתורה".

והטעם לזה - בפשטות: וויבאלד אז תורה איז "תורה אור", זי גיט ארויס א ליכטיקע און א קלארע הוראה (תורה מלשון הוראה<sup>3</sup>) בכל ענין וענין שבעולם, און ווייזט אן אין א קלארן אופן וואס מ'דארף טאן בכל ענין - איז בשעת איינער געפינט ניט אין תורה די הוראה ווי זיך צו פירן בענין מסויים, ד.ה. א מצב פון "הוא רק", מוז מען זאגן אז "מכם הוא", אז דאס פעלט ניט אין תורה ח"ו (ווארום תורה גיט ארויס ליכטיקע הוראות אויף יעדער זאך), נאר אין אים - אין זיין יגיעה בתורה בכדי פון דארטן ארויסצובאקומען די הוראה. און טאמער ער אליין קען ניט געפינען די הוראה בתורה - זאל ער גיין צו א חכם גדול ממנו בידיעת התורה - וועט ער אים זיכער זאגן די הוראה בענין זה.

כד. דערפון איז אויך פארשטאנדיק בנוגע להוראה הנ"ל - שטייענדיק במוצאי ז' מר-חשון דארף מען ארויסגיין און אנהויבן טאן די עבודה אין וועלט, הפצת היהדות והפצת המעניות חוצה, לעשות לו ית' דירה בתחתונים:

(93) פרשתנו יב, ז ובפרש"י. (94) פרש"י (מספרי) ואתחנן ו, ז. (95) ראה אגה"ק סוס"ח. ובכ"מ. (96) ר"פ בחוקותי (כו, ג-ד). (97) ראה יב, כ. שופטים יט, ח. (98) פרש"י שופטים שם מספרי ראה שם. (99) טו, יט. (100) האינו לב, מז. (101) ירושלמי פאה פ"א ה"א. (102) ראה פ"מ שם.